

dat van de alle deelen af, koor door de de meest in- werd. Het kna- lder van toon jaren was de chtsch Stedelijk rdige wijze van s van de obli- aren dezelfde rtij werd weer or Louis van werden weer. Kloos zong de moeilijk te ver- en; geheel be- ook niet. De ar en daar het juistere weer- s werden fraai e kleinere bas- is Smithuysen. vervangen door heeft meego- een geheel. Maar zij zich uit- Woud gaf de eer, terwijl de lkt door leden van der Horst rug zien op een e werk en de dank gebracht st minder dan gehoorde brengt, le weken gele- Mattheus Pas- weken, weer d de H. Moll

D. STROO.

SATIE

ig.

ing verschildt s ten behoeve ool, heeft nog d kinderbijbel; s door mij ge- tulst, voorstel- id zijn met de

l onzin, geput ren naar huis als Stock-Ren- te is Gerefor- zische van de indboek, maar moeten dus na boek nog ver- En terwijl dit rde dingen te hand gewerkt t geeft kinder-

anders zeggen. et gebruik van et gevaar blijft chijn komt, in enis.

dit in vele ge- loor dat hand- kel voorbeeld! r iemand een og voorkomen,

ra het hebben eerde handli- rmeerde hand-

et bij het boek, ook niet goed wijze niet goed

clusie kunnen meer toe doet, e literatuur ge- t de zorg, een maar aan hem der vertrouw-

r van het ver- komen. Omdat dagsscholen te niet voldoende eral waarheid as in vele ge- rmeerde hand-

leidingen mogen we nooit verwaarlozen. Ieder, die Theologie heeft gestudeerd, weet uit eigen ervaring, hoe gevaarlijk het ook dan nog is, slechts onbetrouwbare gidsen te gebruiken. En hoeveel te meer zal dit dan niet gelden voor niet theologisch onderlegden.

De meeste van de broeders en zusters, die arbeiden op de Zondagsschool, zijn niet theologisch geschoold — reden te meer, om te eischen, dat ze gebruiken als gidsen boeken, die ze kunnen gebruiken zonder eerst nog eens bij elke bladzijde te moeten onderzoeken, of wat daar staat wel in overeenstemming is met de Schrift en de belijdenis.

Daarvoor moet worden gezorgd. En het is juist zoo uitnemend, dat we onze goede handboeken hebben, zooals dat van Jachin, die vertrouwd zijn en die niet telkens behoeven te worden onderzocht op hun gereformeerdheid. Elke Zondagsschool zal hebben te onderzoeken, of het personeel wel goede boeken gebruikt.

Maar nu heeft de geachte inzender als bezwaar geopperd, dat Jachin geen vertellingen geeft.

Wat in Jachins handboek staat, biedt het materiaal, waarvan dan nog een vertelling moet worden gemaakt.

Inderdaad. En dat maken van de vertelling geschiedde door den onderwijzer en de onderwijzeres zelf.

Het is natuurlijk ook anders mogelijk: een boek te gebruiken, dat de vertelling reeds pasklaar heeft gemaakt, dat boek een paar maal goed doorlezen op de aan de orde zijnde geschiedenis — en dan maar met een goed geheugen gewapend naar de Zondagsschool trekken om te repeteren, wat men in het gebruikte boek gelezen heeft.

Zoo zou een boek als dat van Van de Hulst en nog vele andere te gebruiken zijn, gesteld, dat het voldeed aan den eisch van goed Gereformeerd te zijn.

Maar zoo is toch niet aan te raden. Dan geeft de Zondagsschoolonderwijzer geen eigen werk, maar doet dienst als een soort gramfoon, die alleen maar repeteert wat ze opgenomen heeft.

Vertellen is anders. Dat moet eigen werk zijn. Af en toe hoor ik wel eens, dat iemand even voor de les het handboek met vertellingen inkijkt en overleest en dan maar naar de Zondagsschool gaat.

Of erger nog: het boek maar meeneemt en voor zich legt om daaruit te „vertellen“.

Zoo doen we het niet. Zoo leert men nooit vertellen.

Zelf het werk doen. Zelf de vertelling maken. Dan wordt ze misschien niet zoo mooi als die van het boek, maar al doende leert men.

Zelf leeren vertellen — dat moet de onderwijzer op de lagere school en dat moet het personeel van de Zondagsschool.

Dat kost inspanning en oefening, maar ook wie middelmatige capaciteiten heeft, kan hierin veel bereiken.

Als hij maar een paar dingen doet: zich Gereformeerd voorbereiden: zich inspannen en niet even voor het uur nog even een boek inkijken.

En dan zoo nu en dan eens hooren of lezen, hoe menschen van goede kwaliteiten het doen, om daarvan te leeren, hoe men zelf een vertelling maken moet.

Vertellen is bij allen schijnbaren eenvoud een zeer moeilijk werk. Ik verbaas me soms over de gave van vertellen die ik eens bij dezen of genen merk.

En dan denk ik, dat preeken toch niet zoo moeilijk is, als vertellen voor de kleinen, want dat is het brood bereiden voor kinderzielen. Iets, wat ik buitengewoon moeilijk acht.

Dat kost studie. En dat eischt vóór alles waarborg van Gereformeerd vertellen, dus het gebruik van Gereformeerde hulpmiddelen.

Want in onzen tijd merkt men overal, dat op Christelijk terrein water in den wijn wordt gedaan. Tot schade van de zielen, die we onder onze hoede hebben.

De eerste eisch is: vertel Gereformeerd.

C. B.

II PERSSCHOUW

Het antwoord van „De Heraut“ op mijn „Open Brief“.

„De Heraut“ antwoordde als volgt:

Eer is teer.

Inzake de verdachtmaking van Prof. Wencelius door Prof. Schilder in „De Reformatie“, ontving ik het volgende schrijven van Dr. Marmelstein, waaraan ik hier gaarne een plaats verleen:

Zeet geachte redactie,

Ik behoort tot de zeer weinigen hier te lande, die den vreemdeling, wiens naam zo over de tong gaat en wiens Calvinisme zonder enige goede grond in twijfel wordt getrokken, enigszins van nabij kennen. En als zodanig heb ik enige weken geleden gemeend Prof. Schilder in een particulier schrijven

te moeten waarschuwen. Ik heb Zijn Hooggeleerde geschreven, dat mijn vriend Wencelius leraar (of hoogleraar¹⁾) is in de franse taal en letterkunde en dat hij wekelijks tien uren frans geeft aan het Quaker College van Swarthmore, ergens in Pennsylvanië. Verder dat ik nog nooit een vreemdeling heb ontmoet, die zulk een levendige en liefdevolle belangstelling had voor al wat het Nederlandse Calvinisme betrof. Een belangstelling, die zóver ging, dat hij, ofschoon onze taal niet voldoende machtig om een preek van 't begin tot het einde te volgen, verscheidene malen een volledige dienst heeft bijgewoond in de Gereformeerde kerk op 't Rafaelplein, Amsterdam-Z. In de derde plaats, dat M. Wencelius een der zeldzamen is, die het omvangrijke werk van Calvijn van A tot Z kennen.

Daarop is in „De Reformatie“ een nietszeggende en bovendien onjuiste rectificatie gekomen. Ik heb daaraan 't zwijgen toegedaan, ofschoon het de tweede maal was, dat Prof. Schilder een poging van mij doodzwijgt, om hem onjuistheden, welke hij, zonder enige achterhoudendheid, over onbekende derden debiteert, te doen herstellen. Maar nu Prof. Schilder in de laatste „Reformatie“ zo hoog opgeeft van de eerlijkheid en 't fatsoen van zijn persmanieren, moet ik dit toch even in 't openbaar zeggen. Trouwens, ik meen, dat „de vreemdeling“ volgens de Heilige Schrift meer nog dan de ingeborene des huizes recht heeft op de bescherming van zijn goede naam. Intussen blijf ik met de meeste hoogachting,

Uw dw. dr

J. W. MARMELESTEIN,

Leraar Chr. H.B.S., te Amsterdam.

¹⁾ Professeur is evengoed leraar als professor. Ieder een weet dat Colleges in Amerika inrichtingen zijn van onderwijs, dat 't midden houdt tussen Middelbaar en Hoger Onderwijs.

Ik meen, dat deze klacht niet onbillijk is.

Een vreemdeling, die tot ons kwam met de warmste gevoelens voor onze Calvinisten bezield, aldus verdacht te maken, is niet alleen in strijd met wat Gods Woord ons leert omtrent de wijze, waarop we juist voor het recht der vreemdelingen zullen opkomen, maar evenzeer met wat onze Catechismus bij de verklaring van het negende gebod ons zegt, dat „we niemand lichtelijk en onverhoord zullen oordeelen of helpen veroordeelen, maar onzes naasten eer en goed gerucht naar ons vermogen hebben voor te staan en te bevorderen“.

En al heeft Prof. Schilder nu in „De Reformatie“ het antwoord van Prof. Wencelius op deze verdachtmaking opgenomen, van een eerlijke en den Christen betamelijke terugname van deze verdachtmaking is in zijn openbaren brief, dien hij in „De Reformatie“ aan mij richt, geen sprake. Integendeel, hij komt met allerlei uitvluchten om zich te dekken, die niets terzake doen. Wat doet het er toe, of ik in mijn critiek niet Dr. Beets noemde, maar wel Dr. Van Lonkhuyzen, die deze verdachtmaking in „De Wachter“ schreef en wel Prof. Schilder, die deze verdachtmaking overnam als strijd wapen tegen de Calvinistherdenking? Wanneer Prof. Schilder voorts zegt, dat het met verdachtmaking niets te maken heeft, wat door Dr. Van Lonkhuyzen geschreven werd, omdat het iemands karakter niet aantast als men zegt, dat hij geen calvinist is, dan is zulk een opmerking al zeer zonderling, waar Dr. Van Lonkhuyzen schreef, dat „Prof. Wencelius' positie aan een vrijzinnig Amerikaansch College hem in zake de zuiverheid van zijn Calvinisme wel zeer verdacht maakt“. Want Prof. Wencelius had zich hier bij het Calvinistencongres aangesloten, daarmede verklaard met de Calvinistische belijdenis het geheel eens te zijn, en zou dus, wanneer hij „vrijzinnig“ was, zich onder een valschen schijn hier hebben aangediend. Indien dit geen verdachtmaking is, dan weet ik niet meer wat men onder verdachtmaking heeft te verstaan. Maar ook al zou de positie van Prof. Wencelius aan een vrijzinnig college de vraag hebben kunnen doen opkomen, hoe dit overeen te brengen was met zijn Calvinistische overtuiging, na hetgeen hij thans publiek geschreven heeft, kan die verdenking geen stand houden, tenzij men hem voor een opzettelijke bedrieger wil verklaren. Iemand, die aan zulk een school optreedt, die hem geheel vrij laat in zijn overtuiging; waar hij de colleges, die hij geeft in de Franse taal, juist gebruikt om zijn studenten met Calvijn en zijn denkbeelden bekend te maken en die thans nogmaals verklaard heeft zoo onomwonden en beslist mogelijk, dat hij van ganser harte instemt met de Westminsterse Confessie, die zeker een der meest besliste en belijndste Calvinistische belijdenisschriften is, heeft recht, dat men hem op zijn woord geloof en amende honorable doet van de verdachtmaking tegen hem ingebreacht.

Ik wensch de eer van onze christelijke pers hoog te houden. Het is daarom, dat ik nogmaals bij Prof. Schilder met ernst er op aandring die verdenking tegen Prof. Wencelius openlijk terug te nemen. Er is wel eens gezegd, dat een redacteur nooit ongelijk moet erkennen om zijn crediet bij zijn lezers niet te verspelen, maar ik meen, dat Prof. Schilder te hoog staat voor zulk een taktiek en te veel Christen is om een ongelijk een broeder aangedaan, niet weder te herstellen.

Op verdachtmakingen tegen mij persoonlijk gericht antwoord ik gewoonlijk niet. Maar voor een vreemdeling, die op zulk een wijze verdacht gemaakt wordt, neem ik het wel op. En al ben ik volkomen bereid in een openbaren brief de verdere bedenkingen van Prof. Schilder tegen mij zelf gericht te beantwoorden, ik zou tot mijn leedwezen van enige verdere polemiek met Prof. Schilder over deze Calvinistherdenking moeten afzien, wanneer hij zich niet houdt aan den eisch van goede persmanieren en wat meer zegt aan wat Gods Woord als plicht tegen onzen naaste ons voorhoudt.

H. H. K.

Zie over dit alles Kerkelijk Leven van deze en de volgende week.

K. S.

„De Rotterdammer“.

Dit blad moet nog een woord mijnerzijds hebben. Ik zal echter even wachten, tot ik zie, wat men er doet met wat ik ten bescheid geef inzake kwesties, waarin het blad zich — wederom eigener beweging — liet hooren.

Algemeene en bijzondere openbaring.

In „Soester Kerkbode“ schrijft Ds. Popma, Amersfoort, over de theologie van Prof. Dr. A. H. de Hartog, Amsterdam (Stedelijke Univ.). Ds. Popma merkt op:

Prof. de Hartog oordeelt dat mijn exposé van zijn gedachten over de verhouding van algemeene en bijzondere openbaring onjuist is en in ieder geval mijn conclusie, dat in de beschouwing van Dr. de Hartog de bijzondere openbaring zou liggen in het verlengde der algemeene, onhoudbaar is.

Natuurlijk weet Prof. de Hartog zelf het beste wat hij bedoelt. Toch kan ik mijn oordeel niet wijzigen.

Het verschil ligt hier: Prof. de Hartog en ik bedoelen met dezelfde woorden niet hetzelfde.

Ik zou Gods algemeene openbaring zóó willen omschrijven: de algemeene openbaring, is die openbaring, waarbij God zich richt tot alle menschen, waarbij Hij gebruik maakt van den gewonen gang van zaken en waardoor Hij de doorwerking van de zonde stuit.

De bijzondere openbaring is die openbaring, waarbij God zich richt tot bepaalde kringen (uitverkorenen), waarbij Hij gebruik maakt van bijzondere middelen (theophanie, profetie, wonder) en waardoor Hij Zijn genade schenkt.

Deze omschrijving wordt door Dr. de Hartog niet aanvaard, maar als „te gemakkelijk“ verworpen. (Grondbeginselen der dogmatiek § 15).

Prof. de Hartog's omschrijving is de volgende:

„Algemeene openbaring is: de openbaring gelijk deze naar de natuur, naar de eerste, de aardse geboorte aan de menscheid wordt geschonken, terwijl de bijzondere openbaring dan is de openbaring des Geestes, gelijk deze tegen-natuurlijk (Gal. 4:4) den natuurlijke mens wederbaart, bekeert tot geestelijken mensch (1 Cor. 15:45—49). De „bijzondere“ openbaring blijft derhalve niet beperkt tot de Schrift, maar is in deze, in de Schrift (als getuigenis aangaande de heilsopenbaring naar de verschijning van Jezus Christus) slechts tot volle klaarheid gekomen voor het menscheijk bewustzijn (Joh. 1:18, 4:22, 21:31). De wederbarende Geest en het wederbarende Woord echter werken als „bijzondere openbaring“ ook reeds onder de menscheid, onder de volkeren, die, hoewel zij de Schrift niet kennen, toch reeds „kinderen“ Gods (d.i. wedergeborenen uit de „bijzondere“ openbaring) blijken te omvatten (Joh. 1:12; 10:16; 11:52). De bijzondere openbaring is derhalve de wederbarende werking Gods de eeuwen door aan alle plaats (Geref. Conf. Art. XVII) en deze bijzondere openbaring komt in de Schrift tot volle klaarheid (Joh. 1:18)“.

We zien hier dat wat Prof. de Hartog bijzondere openbaring noemt, voor een deel samenvalt met wat de Geref. dogmatiek als algemeene openbaring noemt.

Uit de opvatting van Prof. de Hartog aangaande bijzondere openbaring vloeit verder voort, dat het uiterst moeilijk, zoo niet onmogelijk, is wijsbegeerte en theologie te onderscheiden.

In Prof. de Hartog's inaugureele rede: „de Theologie en haar plaats in het kader der wetenschappen“, komen deze kwesties breed ter sprake.

Prof. Greijdanus komt in zijn recensie van deze rede (Geref. Theol. Tijdschrift, Mei 1931) dan ook tot de conclusie: „dit is wel een gansch andere gedachten-gang en voorstelling dan die in art. 2 onzer Nederl. Geloofsbelijdenis; vgl. ook Dordtsche leerregels III en IV 4; en welke de Geref. Theologie met de noodzakelijkheid der H. Schrift leert. Want op deze wijze valt de noodzakelijkheid, zooal niet der bijzondere openbaring, dan toch der H. Schrift weg. Moge zij wellicht nog nuttig zijn, onmisbaar is zij niet, althans niet voor den denker en wijsgeer, die den geheelen inhoud der Christelijke Theologie door eigen waarnemen en na- en doordenken van de „alwerkelijkheid“ en „algebeuren“ wel zou kunnen opbouwen.“

Dan zou ook niet opgaan wat de Apostel Paulus schrijft in 1 Cor. 2:6 v.v.“

En: „kunnen we te werk gaande naar de aanwijzing van Prof. de Hartog, wel tot iets rijkers en heerlijkers komen dan tot hetgeen de vaderen „theologia naturalis“ noemden?“

De heilsfeiten.

In hetzelfde blad schrijft dezelfde auteur:

Dr. de Hartog ontkent zeker de heilsfeiten niet. Toch kan onmogelijk bij hem de volle nadruk er op vallen.

Hij schrijft toch: Of dit individueele Christus-ideaal historisch is verschenen, of het historisch nog verschijnen zal, of het van eeuwigheid tot eeuwigheid „staat voor God“ om den mensch te representeren, te vertegenwoordigen, is een vraag van nader overweging, die aan het wezen der leer (dat de Zoon, als eeuwig beeld, den Vader borg staat, dat het heilswerk met